

Türkiye Elektri Kurumu Kanun Tasarısı

AŞAĞIDA BULACAĞINIZ KANUN TASARISI, SANAYİ BAKANLIĞININ ALÂKALI DAİRELER TEMSİLCİLERİNDEN MÜREKKEP BİR KOMİSYONA HAZIRLATMIŞ OLDUĞU TASARIDIR BU KOMİSYONA ODAMIZ ÇAĞIRILMAMIŞTIR BU MEVZUDA ODAMIZ TARAFINDAN 19 OCAK 1962 DE, ÜYELERİMİZİN GÖRÜŞLERİNİ ALMAK ÜZERE BİR AÇIK OTURUM DA YAPILMIŞTI ŞİMDİ BU KANUN TASARISI ODAMIZA İNTİKAL ETTİRİLMİŞ BULUNMAKTADIR ÜYELERİMİZE GEÇ KALDIĞIMIZ İÇİN ÜZÜLEREK TAKDİM EDERİZ.

G E R E K Ç E

Muhtelif enerji ne'v'ileri arasında taşınması ve diğer enerji şekillerine tebdili kolaylıkla mümkün olan elektrik enerjisinin ışık, muharrik kuvvet, sıcak ve kimyasal reaksiyonlar yaratmak hassaları, fnsanlara, sosyal ve ekonomik faaliyetlerini inkişaf ettirmek, istihalleri arttırmak hususlarında büyük kolaylıklar sağlamıştır.

Elektrik enerjisinin sanayide geniş ölçüde kullanılmasıyla imalâtın tam mânasıyla makineleştirilmesi mümkün olmuştur. Bugün hemen her endüstri mamulünün yapımında istihsal vasıtası olarak elektrik enerjisi kullanılmaktadır.

Diğer taraftan elektrik enerjisinin üretim şartları incelenecek olursa, elektriğin de buğday, demir ve diğer sanayi mamulleri gibi ticarî değeri olan bir meta olduğu görülür. Bugün elektrik enerjisi milletler arasında mübadele edilen önemli maddelerden birisi haline gelmiş bulunmaktadır.

Bugün memleketlerin medeniyet seviyelerinin, iktisadî ve sosyal gelişme derecelerinin, bu memleketlerde nüfus başına isabet eden net elektrik istihsal miktarlarıyla ölçülmekte olduğunu söylemek mümkündür.

Meselâ 1960 yılında nüfus başına isabet eden net enerji istihsalı

Norveç'te 8 770, Birleşik Amerika'da 4.700, İsveç'te 4.510, İsviçre'de 3 350, İngiltere'de 2.470, B. Almanya'da 2.120, Fransa'da 1.590, İtalya'da 1.140, Yugoslavya'da 460, Romanya'da 410, Yunanistan'da 280 kilovatsaata bâlîğ olduğu halde memleketimizde nüfus başına isabet eden bu istihsal 100 kilovatsaat gibi çok mütevazî bir rakamla ifade edilmektedir.

Memleketimizde birçok şehir ve kasabamızın elektrik tesisleri kifayetsiz bulunmakta, birçok kasabalarımız da elektrik beklemektedir. Hâlen belediye teşkilâtı bulunan 1004 şehir ve kasabadan ancak 560'ında elektrik vardır.

Memleketimizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında çok önemli rolü olan köylerimizin elektrifi-

kasyonu işleri, bir dâva olarak, henüz ele alınmamıştır.

Enterkonnekte şebekeden veya bölge santrallarından enerjinin verilmesi rantabl olan köylerin elektrikleştirilmesine dahi henüz başlanılmamıştır.

Türkiye'de mevcut 35.600 köyden hâlen ancak 200 adedi elektriğe kavuşmuş bulunmaktadır.

Memleketin arzettiği bu durum muvacehesinde, kuvvet ve gayretlerimizi teksif etmek suretiyle bir plân ve program dahilinde yeni bir teşkilatlanma ile elektrik enerjisi dâvasını halletmemiz bir zaruret halini almıştır.

Türkiye Elektrik Kurumu Kanun Tasarısı, memleketin iktisadî gelişmesinde en mühim faktörlerden birisi olan işbu elektrifikasyon dâvasının hallini sağlamak için hazırlanmıştır.

Türkiye Elektrik Kurumunun kurulması, konusu, elektrik enerjisiyle ilgili çeşitli branşlarda tecrübeli bir çok mühendis, mütehassıs ilim adamı, maliyeci, iktisatçı, hukukçu ve Devlet dairelerinde vazife almış mes'uliyet sahibi kimselerin iştirakiyle daha 1953 yılında yapılan Türkiye Birinci İstisarı Enerji Kongresinin de kararları meyanda bulunmaktadır.

Diğer taraftan İkinci "Dünya Harbinden sonra birçok ileri Avrupa memleketleri, bu arada İngiltere, Fransa ve komşumuz Yunanistan, memleketlerinde dağılık vaz'iyette bulunan enerji işlerini bütün şirketlerden, büyüklü küçüklü bütün belediyelerden ve Devlet teşekküllerinden alarak bir araya getirmiş ve memleketşümül bir teşkilât içinde" toplamışlardır.

Bu işlerle uzun yıllar uğraşan kendi mütehassıslarımız ve dış memleketlerden getirilen yabancı uzmanlar, endüstrimizle bilûmum şehir, kasaba ve köylerimizin elektrifikasyon işlerinin Türkiye Elektrik Kurumu müessesesi gibi tek bir teşkilât içinde toplanmasını kaçınılmaz bir zaruret olarak ileri sürmüşlerdir.

İşbu kanun tasarısı ile elektrik enerjisinin etüd, plân, proje, inşa, tesis, işletme, bakım ve finansman işlen, memleket çapında, iktisadî bir"

Devlet teşekkülü olarak kurulması derpiş edilen Türkiye Elektrik Kurumunda toplanmış olacaktır. Bu kanunla; Etibank'ın elektrik inşa ve tesis işleri kısmı ile aynı Bankanın Elektrik İşletmeleri Müessesesi, Elektrik İşleri Etüd İdaresi, İller Bankasının şehir ve kasabalarımıza ait yaptığı bütün elektrik işleri, bilümm şehir ve kasabalarımızın elektrik işletmeleri ve Bayındırlık Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından çok maksatlı projeler mey anında yapılan hidro - elektrik santralların işletmeleri Türkiye Elektrik Kurumuna devredilmektedir.

Bu suretle memleketin elektrik enerjisi dâvası bir yerde toplanacak, dağılık, kifayetsiz, randımsız ve bir çok ahvalde mükerrer çalışmalara son verilecek, teknik personel bakımından çekilen sıkıntı ve yetersizlikler de bertaraf edilmiş olacaktır.

Bu kanunla; evvelâ rantabl olanları ele almak suretiyle tedricen bir program dahilinde köylerimizin elektrikleştirilmesi dâvası da ele alınmış olacaktır. Köylere elektrik sadece ışıklandırılmak için götürülmeyecektir; ziraatın inkişafında ve köylerde küçük san'atların geliştirilmesinde' de elektrik enerjisinin pek önemli rolü olacaktır.

Memleketimizde büyüklü küçüklü her çeşit sanayi şehir, kasaba ve köylerimizin muhtaç oldukları bol ve ucuz elektrik enerjisinin bölge santrallarından ve enterkonnekte şebekeden verilmesi, ancak Türkiye Elektrik Kurumunun kurulmasıyla mümkün olacaktır.-

Filhakika, bugün sayıları pek mahdut şehir ve kasabalarımız bölge santrallarından ve enterkonnekte şebekeden beslenmektedir. Bunların adedi ancak 60 kadardır. Şehir ve kasabalarımızın ekserisi randımanları düşük ikide bir bозulan, ürettikleri elektrik enerjisinin kilovatsaat maliyeti çok yüksek olan ve fuzuli yere dış memleketlere külliyyetli miktarlarda dövizlerimizin akmasını mucip olan münferit dizel - elektrojen gruplarıyla beslenmektedirler. Bu şekilde dizel gruplarıyla kısmen veya tamamen beslenmekte olan şehir ve kasabalarımızın adedi 500 kadardır.

Dizellerle beslenen şehir ve kasabalarımızda çeşitli sanayi branşlarının geliştirilmesine imkân bulunmamaktadır; çünkü bölge santrallarından beslenen şehir ve kasabalarımıza kıyasen dizellerle beslenen şehir ve kasabalarda elektrik enerjisi, yerine göre 3 ilâ 4 hatta 5 misli daha pahalıdır. Bu şartlar altında buralarda kurulacak her çeşit sanayi, bölge santrallarından beslenenlerle rekabet etmelerine imkân görülmemektedir.

Çok önemli cihetlerden birisi de şudur ki bölge santralları, çok zengin tabii servet kaynağı olan su kuvvetlerimizin veya maden işletme-

lerimizde bol miktarda husule gelen ve ticari kıymetli olmayan kömür ve linyit artıklarının kıymetlendirilmesini mümkün kılmaktadırlar.

Bundan başka bölge santralları birbirlerine enerji nakil hatlarıyla bağlanarak enterkonnekte bir şebeke meydana getirildiği için, münferit şehir ve endüstri santrallarında zarurî olan ayrı ayrı yedek ünite bulundurma halı ortadan kalkmakta ve bu suretle memleket çapında yatırımlarda büyük tasarruflar sağlanmaktadır.

Memleketimizin ekonomik ve sosyal gelişmesi ve kalkınmasında hayatî önemi bulunan yukarıda maruz işlerin tahakkuku ve bir kısım şehir ve kasaba yerine memleket sathına yayılmış bilümm şehir ve kasaba ve köylerimizin ve endüstrimizin bol ve ucuz elektriğe kavuşturularak medeniyetin nimetlerinden faydalanmalarının sağlanması Türkiye Elektrik Kurumunun kurulmasına vabeste bulunmaktadır

Tasarının geçici hükümler, bölümünün 1 nci maddesi a, b, c, ve d fıkralarında Etibank ve Etibank Elektrik İşletmeleri Müessesesi, Elektrik İşleri Etüd İdaresi, İller Bankası ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne ait elektrik santralları, enerji nakil hattı ve bunlara müteferri aksam ve binalar, sosyal tesisler, menkul ve gayrimenkullerin, taahhüt ve borçları ile, hak, menfaat ve vecibelerinin bu kanunun mer'iyete girdiği tarihte TEK'e intikal ettiğine dairdir.

Tasarıdaki Geçici 2 nci madde, elektrik enerjisi istihsalı, nakli, tevzii ve bunlara müteferri imalât işleri ile uğraşan Devlete ve İktisadî Devlet Teşekkülleri ve Müesseselerine ait hisselerin bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren 6 ay zarfında TEK'e devrine aittir.

Tasarının Geçici 3 ncü maddesi a fıkrasında bütün Belediye, Özel İdare ve Köylere ait kamu hizmeti gören elektrik işletmelerinin Sanayi Bakanlığınca hazırlanacak program gereğince bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç* iki yıl zarfında, b fıkrasında İller Bankası, tarafından Belediyeler adına yapılmakta olan elektrik tesisleriyle belediyeler, özel idareler ve köyler tarafından yeniden yapılmakta olan elektrik tesislerinin bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren devrine aittir.

Geçici 4, 5, 6, 7, ve 8 nci maddeler de Geçici 1, 2 ve 3 ncü maddelerde zikredilen devirle ilgili hususları ihtiva etmektedir

Son hükümler bölümünde 23 ncü madde bu kanunun yürürlüğe girmesiyle hangi kanunların yürürlükten kaldırılacağını göstermektedir.

Tasarıdaki 24 ncü madde bu kanunun neşri tarihinden 3 ay sonra mer'iyete gireceğini ifade etmektedir. Bu madde, TEK'in mümkün olabilen

en kısa zamanda teşkilatlanmasını sağlamaya matuftur. Bunu temin için de TEK'in İdare Meclisi Reis ve Azaları ile Umum Müdür ve Muavinlerinin tâyinlerine ait hükümlerle Geçici 8 nci madde hükümlerinin kanunun neşri tarihinden itibaren mer'i'olacağı ifade edilmiştir.

Son 25 nci madde bu kanun hükümlerini icraya Bakanlar Kurulunun memur edildiğine dairdir.

Tasarının 1 nci maddesine göre tüzel kişiliği haiz olacak «Türkiye Elektrik Kurumu» 3460 sayılı kanunla kendi, teşkilât kanununun hükümlerine tâbi olacaktır.

Tasarının 2 nci maddesinin a, b, c, d, e, f, fıkralarında TEK'in yapacağı işler yer almıştır. Bu maddenin (b) fıkrasında görüleceği veçhile, su kuvvetlerinden elektrik enerjisinin istihsalı ile ilgili faaliyetleri yı ayrı yerlerde iki defa yapmamak, tecrübeli ve mütehasıs teknik personelin israf edilmemesini sağlamak ve ihtisasa kıymet vermek gayesiyle, bil'umum şulara ait hidrografik, topografik, jeolojik ve diğer etüdlere amanjmanların, projelerin, bent ve diğer su inşaat işlerinin, Bayındırlık Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılması; buna mukabil hidro - elektrik santrallerinin makina ve elektrik teçhizatına ait etüd, proje ve fennî şartnamelerin TEK tarafından hazırlanması ve D.S.İ. Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılmak suretiyle bu tesislerin TEK tarafından meydana getirilmesi lüzum ve zarureti kabul edilmiştir.

Tasarının 3 ncü maddesinde kamu hizmetleri için çeşitli enerji kaynaklarından enerji istihsalı ve satış imtiyazlarının sadece Devlet tarafından verilmesi ve icabında özel tebessüse bu sahalarda çalışma ve yatırım yapma imkânları düşünmüştür. Ancak; illerle belediyelerin veya diğer resmî sektörün kamu hizmetleri için elektrik tesisleri kurmalarına ve işletmelerine mahal bırakılmamıştır.

4 ncü maddede bir taraftan ziraî istihsalın artırılması ve mahsullerin muhafazası için, diğer taraftan da köylerimizde çeşitli küçük san'atların geliştirilmesini sağlamak üzere, her sene program dahilinde evvelâ rantabl olanlar ele alınarak ve priorite esasları tesbit edilerek köylerin elektrifikasyon işlerinin TEK tarafından yürütülmesi derpiş edilmiştir.

Bu maksadı temin için Devlet bütçesinden her sene gerekli yardımların yapılması ve bu yardımların otofinsman haline gelinceye kadar ayrı bir hesapta devam etmesi düşünölmüştür

Bu suretle ziraatte ve küçük san'atlarda yüzlerce tatbikat şekli olan elektrik enerjisini kullanacakların, istihlâk edecekleri nisbetlerde cernan bedelini • ödemeleri gerekecektir.

5 nci madde TEK'in sermayesi 10 milyar TL olarak kabul edilmiştir. TEK'e devredilecek mevcut bütün hidrolik ve termik santrallerle bunlara müteferri tesisleri, enerji nakil hatları, büyük küçük bütün trafo merkezleri, bil'umum şehir ve kasabaların elektrik tevzi şebekelerinin kıymetleri 3 milyar TL civarındadır. Yeniden yapılacak ilâve tesislerle bu miktarın 1965 yılında 4,5 milyar TL sına ve 1972 yılında da 11 milyar TL sına baliğ olacağı hesaplanmıştır. Bir misâl olarak şu hususa işaret edebiliriz ki, sadece Fırat Nehri üzerinde herhangi bir büyük bent ve hidro - elektrik santralın tesisi ve bu santralın enerji nakil hattı ile Kuzeybatı sistemine bağlanması, nihaî maliyet olarak, 4 Milyar TL sini geçmiş olacaktır. Bu itibarla TEK'in sermayesinin 10 Milyar TL sı olarak alınması zarurî görölmüştür.

Şimdiye kadar yapılan etüdlere, elde edilen tecrübeler ve ecnebî mütehasısın bu hususta verdikleri raporlara göre, Türkiye enerji durumunun bu kanun tasarısında güdülen gayeye erişebilmesini teminen ve bu mevzuda hiç olmazsa en az yatıran yapan medenî memleketlere ayak uydurulması bakımından ilk senelerde elektrik işlerine senevî yarım milyar lira yatırım yapılması bir zaruret olarak görölmektedir.

Bunun bir kısmı otofinsmanla ve diğer mühim kısmı da umumî bütçeden verilecek tahsisatla karşılanacaktır.

Millî gelire nazaran bu yatırım büyük bir rakam olmayıp ancak binde altıyı teşkil etmektedir. İleride bu miktar daha da artacaktır.

Tasarının 6 nci maddesindeki hükümler TEK'in sermayesinin yıllar geçtikçe durmadan artacağı esasına göre konmuştur. Bütün köylerinin % 100'ünü elektrikleştirmiş olan memleketler bile elektrik enerjisinin istihsal, nakil ve tevziinde her sene büyük yatırımlar yapmaktadırlar. TEK ilerideki yıllarda yeni enerji tesislerini daha çok otofinsmanla yapmak cihetine gidecektir.

Tasarının 7 nci maddesinde çıkarılacak tahvillerle aktedilecek uzun vadeli iç dış istikrazların yekûnu olarak 1,5 milyar ve işletme ihtiyaçları için de 500 milyon TL sı konmuştur ki, yukarıda kaydedilen işlerin vüs'at ve ehemmiyeti karşısında bunların birer mütevazi rakkam olduğu göröür.

Tasarıdaki 8, 9 ve 10ncu maddeler TEK'in idare şekline ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Tasarının 11 nci maddesi TEK'in müessese haline getirmeden bazı işlerini köy elektrifikasyonunda düşünöldüğü gibi, kendine bağı bir tegebbüs halinde idare edebilmesini sağlamaktadır.

Tasarının 12 nci maddesinde Sanayi Bakanlığınca tesbit edilecek esaslar dahilinde **tarifelerin** hazırlanarak tetkik ve tasdik için Bakanlığa sunulmasının TEK tarafından yapılacağı tasrih olunmuştur. ,

Tasarıda en az % 10 kârın temini, Devlet bütçesine yük olunmaması için otofinansmana gidilmesi esasına göredir. Birçok memleketlerde de tatbikat bu yoldadır.

Maddenin son fıkrası enerji bedellerinin tahsilini temine matuf bir müeyyidedir.

Tasarıdaki 13 üncü madde, vasıf ve karakterizmsuz yatırımların yapılmasını ve memleket enerjisi alım ve satımlarında aynı hükümleri ihtiva eden mukavelelerin tatbikini temin içindir.

Tasarının 14,üncü maddesindeki hüküm, lüzumsuz yatırımların yapılmasını ve memleket enerjisi kaynaklarının, inkişaf ettirilmesini sağlamaya matuftur.

Tasarıdaki 15 inci madde Devlet Su İşleri tarafından vücuda getirilen enerji tesislerinin TEK'e devrine aittir.

Tasarının 16ncı maddesinde devir muamelesinin kimler tarafından, nasıl **bir** hey'et teşkili ile yapılacağını göstermektedir.

Tasarının 17 nci maddesi 3460 sayılı kanunun 43 üncü maddesinde yer alan hususların TEK'e teşmili ile irtikap, rüşvet suçlarını işleyenlere dair olup TEK'in bütün mallarının Devlet malı hükmünde bulunduğunu kaydetmektedir.

Tasarıdaki 18 nci madde memleketin her tarafında ve çok dağınık yerlerdeki tesislerin korunmasını temin eden personelin tayin, terfi ve suçlu durumlarıyla ilgili hükümleri ihtiva etmektedir.

Tasarıdaki 19.uncu madde son derece, mühim, hayati ve 24 saat devam eden âmme hizmeti gören TEK'in çalışma saatlerini tayin etmektedir.

Tasarıdaki 20 nci madde şehir, kasaba ve köylerde sokakların, meydanların ve parkların aydınlatılmasına ait tesislerin bedelleri mukabilinde TEK tarafından yapılıp işletilmelerini âmir bulunmaktadır.

Tasarıdaki 21 nci madde vergiler hakkında bazı umumî hükümleri **ihtiva etmektedir.**

Tasarıdaki 22 nci madde şehir kasaba ve köylerin elektrik tesislerinin meydana getirilmesi için Belediyelere ait bulunan veya köyün müşterek malı olan arazi ve yollardan TEK'in bedelsiz olarak istifadesini temine matuftur.

TÜRKİYE ELEKTRİK KURUMU KANUNU TASARISI

BÖLÜM: I

Kuruluş ve Görevleri

MADDE 1. — Tüzel kişiliği haiz bulunmak ve bu kanunla 3460 sayılı kanun hükümlerine tâbi olmak üzere «Türkiye Elektrik Kurumu» adı ile bir teşekkül kurulmuştur.

Bu kanunda Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) remzi ile ifade olunmuştur.

TEK, Sanayi Bakanlığına bağlı olup merkezi Ankara'dır.

TEK, Yurt içinde bölge ve işletme müdürlükleri kurabilir.

MADDE 2. — TEK'in yapacağı işler şunlardır :

a) Yurdun muhtaç olduğu elektrik enerjisini temin maksadiyle bu enerjinin istihsal, nakil, tevzi, ithal ve ihracı için gereken her türlü araştırma ve tetkikler ile bu maksatlar için lüzumlu istatistik bilgileri toplamak, rantabilite hesaplarını yapmak, plân, proje ve keşifleri hazırlamak;

b) Her nevi elektrik santrallerini tesis etmek, elektrik enerjisinin nakli, tevzi, ithal ve ihracı için her türlü tesisleri kurmak, bunlarla alakalı yardımcı ve sosyal tesisleri meydana getirmek. Ancak, su kuvvetlerinden elektrik enerjisi istihsalı için baraj yapılması gerektiği takdirde TEK ile D.S.İ. arasında tam bir işbirliği yapılmak suretiyle etüd, proje ve inşaat işlerini D.S.İ. ve buna ait enerji istihsal tesislerini de TEK yapar;

c) b bendinde yazılı tesisler ile bu kanun ile TEK'e devredilecek tesisleri işletmek, istihsal ettiği elektrik enerjisini satmak, lüzumunda elektrik enerjisini satın almak, ithal ve ihraç etmek;

d) Her nevi elektrik malzemesi makine ve alâtinin ithali, alım ve satımı işleri ile işgal etmek ve bunları imâl edecek fabrikaları icabında kurmak;

e) Yukarıdaki fıkralarda yazılı işlerle meşgul olmak maksadiyle kurulmuş veya kurulacak limited ve anonim şirketlere iştirak etmek, her türlü ticari muamelelere girişmek;

f) Teknik personel ihtiyacını karşılamak üzere yurt içinde ve dışında öğrenci okutmak ve kendisi için lüzumlu mütehassısları yetiştirmek.

MADDE 3. — Kamu hizmeti için elektrik istihsal ve satış imtiyazlarını yalnız Devlet verir, iller ve Belediyeler bu mevzuda imtiyaz ve ruhsat veremeyecekleri gibi, doğrudan doğruya, elektrik tesisleri kuramaz ve işletmezler.

Daha önce belediye işletmelerine kanunen verilmiş imtiyazlar bu kanunun mer'iyete girdiği tarihte TEK'e geçer.

MADDE 4. — Zirai kalkınmada çeşitli küçük san'atların geliştirilmesinde köylerin elektrikleştirilmesi için Devlet bütçesinden bu maksatla yapılacak yardımlar ve teknik imkânlar nisbetinde köy elektrifikasyonu TEK tarafından yürütülür.

BÖLÜM: M

Malt Hükümler

MADDE 5. — TEK'in sermayesi 10 milyar Türk Lirasıdır. Bu sermaye aşağıdaki kaynaklardan tereküp eder:

a) TEK'in yatırım programları gereğince kurulacak bilcümle tesisler ile enerji nakil hatları ve tevzi şebekeleri tesis ve inşaatı maksadıyla lüzumlu finansmanın TEK'in kendi kaynaklarından karşılanamayan kısmı için Devlet bütçesine her yıl konulacak tahsisat;

b) Elektrik istihsal, nakil ve tevzii ve bunlarla ilgili imalât işleri ile uğraşan şirketlerdeki Devlete ait hisse ve haklar;

c) TEK'e Hazine tarafından devredilecek ve 16 nci maddede yazılı hey'et tarafından kıymetleri takdir edilecek emlak ve arazi;

d) Bu kanunun muvakkat 1, 2, 3 cü maddeleri gereğince TEK'e devredilecek elektrik istihsal nakil ve tevzi tesisleri ile her nevi menkul ve gayri menkul mallar, haklar ve hisseler;

e) Devlet Su işleri Umum Müdürlüğünce 2 nci maddenin (b) bendi gereğince inşa oluncak ve maliyetleri üzerinden devredilecek enerji tesisleri ile ilgili (barajlar hariç) bil'umum menkul ve gayri menkul mal ve haklar;

f) Bu kanunun 6 ci maddesi gereğince sermayeye ilâve edilecek kârlar.

MADDE 6. — TEK'in yıllık safı kârından 3460 sayılı kanun 42 ci maddesi hükmüne göre gerekli tefrikler yapıldıktan sonra bakiye ödenmemiş sermayeye mahsup edilir.

Sermaye tamamen ödendikten sonra kârlar sermayenin dörtte birine varıncaya kadar fevkalâde ihtiyat akçesi olarak tefrik olunur.

"Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Murakabe Hey'eti' masraflarına TEK'in iştirak hissesi, diğer İktisadî Devlet Teşekkülleri arasında en yüksek olanının iştirak hissesini geçemez.

MADDE 7. — TEK memleket iç ve dışında kısa ve uzun istikrazlar aktedilebileceği gibi Maliye Bakanlığının muvafakati ve Bakanlar Kurulunun karan ile en az yirmi yılda itfa edilme üzere tahvil de çıkarabilir.

Ancak, çıkardığı tahvillerle aktedeceği uzun vadeli iç ve dış istikrazların yekûnu 1,5 milyar ve işletme ihtiyacı için alabileceği kısa vadeli iç kredilerin tutarı 500 milyon lirayı geçemez.

Bu tahvillerle hariçten yapacağı uzun vadeli dış istikrazlar dolayısıyla vereceği bonolara kefalete Maliye Bakanı yetkilidir.

BÖLÜM: III

İdarî Hükümler

MADDE 8. — TEK biri Umum müdür olmak üzere 7 kişilik bir İdare Meclisi tarafından idare olunur. İdare Meclisi Reisi Sanayi Bakanlığının, birer azası İçişleri, Malice, Bayındırlık, İmar ve İskân Bakanlıklarının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca tâyin edilir.

Umum Müdür hariç olmak üzere İdare Meclisi Reis ve Azalarının hizmet müddetleri 3 yıldır. Müddeti bitenlerin yeniden tayinleri caizdir. Müddetlerini doldurmadan ayrılanların yerine tayin olunan azalar ayrılanların müddetlerini tamamlarlar.

İdare Meclisi Âzasından, Umum Müdür hariç, en az ikisi elektrik enerjisi sahasında ihtisası ve tecrübesi olan yüksek mühendis veya mühendis olacaktır.

MADDE 9. — TEK'in bir Umum Müdür ile lüzumu kadar Umum Müdür Muavini bulunur.

Umum Müdür ve Muavinlerinin yüksek tahsil görmüş olmaları ve ifa edecekleri işlerin icap ettirdiği tecrübe ve ihtisasa sahip bulunmaları şarttır.

Umum Müdür Sanayi Bakanlığının teklifi, Umum Müdür Muavinleri, Umum Müdürün inhası ve Sanayi Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu karan ile tayin olunur.

MADDE 10. — Umum Müdür, TEK'in bütün muamelelerini kanun Ve nizamname hükümleri ile İdare Meclisi kararları dairesinde ve TEK'in iştirak mevzuları icaplarına göre tevdir eder, tesislerin iç ve dış emniyetlerini koruyucu her türlü tedbirleri alır ve tatbik etirir.

BÖLÜM: IV

Çeşitli Hükümler

MADDE 11. — TEK bilcümle tesislerini 3460 sayılı kanunun 26 nci maddesi mucibince müesseselere haline getirmeden kendine bağlı teşebbüsler halinde idare edebilir.

MADDE 12. — Kamu hizmeti gören bütün elektrik işletmelerinin ve diğer müstehliklerin TEK veya Müesseseleri yahut iştirakleri tara-

findan vücuda getirilen tesislerden "satın alacakları veya TEK'e yahut Müesseselerine veya işletmelerine satacakları elektrik enerjisinin tarifeleri TEK tarafından hazırlanır.

Bu tarifeler bilcümle tesisi ve idare masrafları hesaba katılmak ve ayrıca % 10 dan az olmamak üzere bir gelir derpiş edilmek suretiyle Sanayi Bakanlığınca tesbit edilecek esaslar dahilinde hazırlanarak mer'iyete vazolunur. Ancak, muayyen mıntıkların veya istihsal kollarının geliştirilmesine hizmet maksadiyle, ziraî, sosyal ve ekonomik zaruretler dolayısıyla yukarıdaki hadlerin dununda bir tarife ile enerji satılmasına Bakanlar Kurulunca karar verildiği takdirde satış hasılatında tahassül edecek yıllık farklar Hazinece müteakip yıl Muvazeneyi Umumiye Bütçesine vazedilecek tahsisatla karşılanır.'

Satılan elektrik enerjisi bedellerinin ödenmesine dair TEK tarafından müşteriye yapılacak tebligat üzerine mezkûr bedellerin ödenmemesi halinde, TEK'çe tanzim edilen ve müşterilerinin istihlâk ettiği enerji miktarını ve bedelini mübeyyin belgeler İcra ve İflâs Kanununun muaddel 68 ci maddesinde gösterilen vesikalardan sayılır.

MADDE 13. —I TEK'in enerji alım ve satımına ait mukaveleler Sanayi Bakanlığınca hazırlanacak tiplere göre tanzim olunur. Bu tipler dışında yapılacak mukaveleler, Sanayi Bakanlığınca tasdik edilmedikçe, hüküm ifade etmez.

Madde 14. — Kendilerine elektrik verilmesi memleket ekonomisi bakımından elverişli olduğuna Sanayi Bakanlığınca karar verilmek kaydıyla umumî, mülhak ve hususi bütçeli Dairelerle İktisadî Devlet Teşekkül ve Müesseseleri ve sermayesinin en az yarısı bunlara veya Devlete ait bulunan şirketleri, ve kamu hizmeti gören bil'umum elektrik işletmeleri TEK'in veya teşkil edeceği şirketlerin vücuda getirdiği santrallerinden ve enerji nakil hatlarından elektrik almaya mecburdurlar.

Umumî, mülhak ve hususi bütçeli Dairelerle, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve Müesseseleri ve sermayesinin en az yarısı bunlara veya Devlete ait Şirket ve Teşekküller elektrik ihtiyaçlarını temin maksadiyle yeni tesisler vücuda getirmeden önce bu ihtiyaçlarının mevcut veya hazırlanmakta olan TEK Santrallerinden temininin mümkün olup olmadığını Sanayi Bakanlığından öğrenmeye ve buna riayet etmeye mecburdurlar.

MADDE 15 — Devlet Su İşleri Umûm Müdürlüğünce, 5 ci maddenin (e) bendi gereğince TEK'e devredilecek tesisler, ikmallerini müteakip maliyet bedelleri üzerinden en geç 6 ay zarfında bilcümle menkul ve gayri menkul malları, borç ve alacakları ve bütün hak ve vecibeleri ile birlikte TEK'e devrolunur.

Bu tesislerin TEK'e devrine ait esaslar Bayındırlık ve Sanayi Bakanlıklarınca hazırlanacak bir Yönetmelikle tesbit olunur.

MADDE 16 — 5 ci maddenin (c) (d) ve (e) bendlerine tevfikân TEK'e devredilecek kıymetlerin tesbiti ve devir bilançosunun tanzimine ait muameleler her defasında Sanayi, Maliye, Bayındırlık, içişleri, İmar ve İskân Bakanlıkları ile, Yüksek Murakabe Hey'eti, ilgili Teşekül veya Belediye ve TEK tarafından seçilecek bir arazdan müteşekkil bir hey'et marifetiyle yapılır.

Hey'et lüzumu kadar personel kullanabilir. Hey'etin ücret ve masrafları ile kullanacağı personelin ücret ve masrafları TEK tarafından takdir ve tediye olunur.

MADDE 17. — 3460 sayılı kanunun 43 cü maddesinde yazılı suçları işleyen TEK ve Müesseseleri memur ve müstahdemleri hakkında da aynı madde hükümleri tatbik edilir. İrtikâp ve rüşvet suçlarını işleyen TEK veya Müesseseleri memur ve müstahdemleri Türk Ceza Kanunundaki Devlet memurlarına müteallik cezalarla cezalandırılır.

TEK'in kamu hizmetine tahsis edilen malları (nakti ile üçüncü şahıslardan alacağı ve ortaklık halinde bulunduğu müesseselerin malları hariç) hacız ve istihlâk olunamaz.

TEK'in malları Devlet malı addolunur.

MADDE 18. — TEK'in tesislerinde koruma vazifesi ile tanzif edilecek personel, bu tesislerde herhangi bir suç işlenmesi halinde hadiseye zabıta memurları tarafından el konuluncaya kadar zabıta vazifesini ifa eder. Ancak, bu personelin koruma hizmetlerine tayi nve tefriklerinde önceden Valîlerin muvafakatlarını nalmış olması lâzımdır.

MADDE 19. — TEK memur ve hizmetlilerinin çalışma saatleri, servislerinin gereklerine göre Genel Müdürlükçe tayin ve tesbit olunur.

Olağan üstü haller dışında memur ve hizmetlilerin çalışma süresinin aylık ortalaması günde sekiz saati geçemez.

Ancak, işletme şartlarına göre ve idarî lüzum ve zaruretler dolayısıyla hafta tatili alamayanlara, millî ve dinî bayramlarda ve çalışma süresi dışında çalıştırılacak olanlara İdare Meclisince tesbit edilecek esas ve nisbetler dahilinde ek çalışma ücreti verilir.

MADDE 20 — Şehir, kasaba ve köylerde sokak, park ve meydan aydınlatılması TEK tarafından yapılır Bunlara ait tesis, bakım ve enerji bedelini Belediyeler ve Köy İhtiyar Hey'etleri TEK'e öderler

MADDE 21. — Bu kanunun tatbikatından mütevellit devirlerden intikal vergisi ve tescillerden

herhangi bir harç ve resim **alınmayacağı gibi**. TEK'in iştiğal mevzuu ile ilgili gayrimenkullerden baraj ve santraller, enerji nakil **hatları (pilonlar dahil) transformatör merkezleri ve bunların yardımcı tesisleri**, Bina ve Arazi Vergisinden muaftır.

5237 sayılı kanunun 6 cı maddesi gereğince TEK'in santrallerinde elektrik istihali için muharrik kuvvet olarak kullanılan elektrik enerjisi her türlü vergi ve resimden muaftır.

MADDE 22. — Şehir, kasaba ve köylerde elektrik tesisleri için kullanılacak Belediyelere ait veya köy müşterek malı olan arazi ve yollar ilgililerce TEK'e, bedelsiz olarak tahsis edilir.

BÖLÜM: V

Geçici Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1 — (a) Etibank Elektrik İşletmeleri Müessesesinin bilcümle elektrik santralleri, enerji nakil tesisleri ve bunlara müteferri aksam ve binalar, sosyal tesisler, mevcut ve matluplar, menkul ve gayrimenkuller, taahhüt ve borçlar, hak, menfaat ve vecibeler (Etibank'ın maden ve izabe Müessesesi ve Teşebbüslerine ait enerji tesisleri hariç);

b) Elektrik İşleri Etüd İdaresinin bilcümle menkul ve gayrimenkulleri, mevcut ve matlupları, taahhüt ve borçları, hak, menfaat ve vecibeleri;

c) İller Bankasınca kurulmuş bulunan ve Belediyelere ait bulunmayan elektrik santralleri ve bunlara müteferri tesisler maliyet bedelleri üzerinden;

d) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından kurulmuş **bulunan bil'umum hidro -elektrik** santralleri maliyet bedelleri üzerinden; bu kanunun mer'iyete girdiği tarihte TEK'e intikal eder.

GEÇİCİ MADDE 2. — Elektrik enerjisi, istihali, nakli, tevzii ve bunlara müteferri imalât işleri ile uğraşan Şirketlerdeki Devlete ve İktisadî Devlet Teşekkülleri ve Müesseselerine ait hisseler bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren en geç 6 ay zarfında bilcümle hak ve vecibeleri ile TEK'e devrolunur.

GEÇİCİ MADDE 3 — (a) Bütün Belediye, **Özel** İdare ve Köylere ait olup kamu hizmeti gören bilcümle elektrik işletmeleri, Sanayi Bakanlığınca hazırlanacak program gereğince bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl zarfında;

(b) İller Bankası tarafından Belediyeler adına yapılmakta olan elektrik tesisleri ile Belediyeler, Özel İdareler ve Köyler tarafından yeniden yapılmakta olan elektrik tesisleri bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte;

santralleri, enerji nakil tesisleri ve bunlara müteferri aksam ve binaları, sosyal tesisleri, mevcut ve matlupları menkul ve gayrimenkulleri, taahhüt ve borçları, hak, menfaat ve vecibeleri ile birlikte TEK'e devrolunur

TEK'e yapılacak devir muameleleri hususunda Sanayi, Bayındırlık, Maliye, içişleri, İmar ve İskân Bakanlıkları tarafından müştereken bir devir talimatnamesi hazırlanır.

GEÇİCİ MADDE 4. — Geçici 1, 2 ve 3 cü maddeler gereğince TEK'e devredilecek kıymetler için 16 cı maddede yazılı h-eyet tarafından defter kayıtları esas alınarak bir devir bilançosu yapılır.

Bu bilançonun tanzimi sırasında, geçici 1 ve 3 cü maddelerde yazılı İdare Teşekkül, Belediyeler ve Müesseselerin bahis mevzuu enerji tesis ve şebekelerinin inşası ve vücuda getirilmesi için T C. Merkez Bankası ile diğer resmî teşekkül ve müesseselerden akit ve temin ettikleri her türlü istikrazlar ve orta ve kısa vadeli krediler TEK'in ödenmiş sermayesini teşkil etmek üzere bütün hak ve vecibeleri ile Hazineye intikal eder. Bu istikraz ve krediler, Hazine ile T. C. Merkez Bankası ve alâkalı sandık ve teşekküller arasında tesbit edilecek esaslar dahilinde ve müstehaklarına Hazine iç istikraz tahvili vermek suretiyle tasfiye ve itfa olunur Ancak, belediyelerin, devir anında bu tesislerden mütevellit İller Bankasına ve belediyeler fonuna olan bakiye borçları aynı şartlarıyla Hazine tarafından, iller Bankasına ödenir.

Devir bilançolarında evvelâ 5 ci madde mucibince TEK'e tahsis edilen on milyar Türk Liralık itibarı sermaye kaydı tesis edildikten sonra geçici 1, 2 ve 3 cü maddeler mucibince:

Aktife :

A) Menkul ve gayrimenkullerle her türlü haklar,

B) Bilcümle alacaklar,
Pasife

A) Bilcümle borçlar,

B) Çürük alacaklarla vafını ve kıymetini kaybetmiş aynı mevcutlar için usulü dairesinde ayrılacak karşılıklar, müterakim amortismanlar, bilcümle ihtiyatlar ve diğer fonlar, birinci fıkra mucibince takdir ve tesbit edilmiş kıymetler üzerinden geçirilir

Devir bilançosunda gösterilip kesin neticeleri sonradan anlaşılacak olan hesaplar, neticelerine göre devir bilançosunun aktif ve pasifine kaydolunur.

Aktif ve pasif arasındaki fark TEK'in ödenmiş sermayesini teşkil eder.

GEÇİCİ MADDE 5. — Etibank Elektrik İşletmeleri Müessesesine ödediği (60) milyon liralık sermaye devir tarihi itibarıyla adı geçen Teşekkülün ödenmiş sermayesinden indirilir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten aynı yılın sonuna kadar olan süre TEK'in ilk hesap devresidir. İlk hesap devresi altı aydan az olduğu takdirde ayrıca bilanço yapılmaz. Müteakip senenin bilançosu ile birleştirilir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanunun mer'iyete girdiği tarihte geçici 1 ve 3 ncü maddelerin tatbiki dolayısıyla TEK'e devredilecek idare, Teşekkül, Müessese ve İşletmelerin, bu kanunun ikinci maddesinde zikredilen işlerle ilgili bütün memur, müstahdem ve işçileri bilcümle hak ve vebeleri mahfuz kalmak şartıyla TEK'e geçerler.

GEÇİCİ MADDE 8. — a) Bu kanunun mer'iyete girdiği tarihte geçici 1 ve 3 ncü maddelerin tatbiki dolayısıyla TEK'e devrolunacak İdare, Teşekkül, Müessese ve İşletmelerin bu kanunun ikinci maddesinde zikredilen işlerle ilgili bilcümle dosya, evrak ve demirbaşları TEK'e devrolunur. Ancak, Elektrik İşleri Etüd İdaresinin Rasat Servisi bütün kadroları ile birlikte Bayındırlık Bakanlığı D.S.İ. Umum Müdürlüğüne devrolunur.

Buna ait muameleler devir ile birlikte ikmal olunur.

b) Geçici 1 ve 3 ncü maddeler gereğince TEK'e intikal eden tesislerle ilgili olarak evvelce

alâkalı ve vazifeli İdare, Teşekkül ve Müesseselerce alınmış olan istimlak kararları ve bu kararlara istinaden başlanmış bulunan bilcümle muameleler bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten itibaren TEK tarafından yürütülür.

Bu kanunla TEK'e intikal eden hak ve menfaatler, alacak ve borçlarla alâkalı ihtilâf ve dâvalarda bu teşekkülün yerine TEK kaim olur.

.BÖLÜM: VI

Son Hükümler

MADDE 23. — 2819 sayılı kanun ile ek tâdilleri, 2805 sayılı kanunun 4 cü maddesinin D fıkrası ile 6 ve 7 nci maddeleri ve 8 nci maddesinin C fıkrası ve 9 ncü maddesi, 6200 sayılı kanunun 2 nci maddesinin D fıkrası ve 25 nci maddesinin D fıkrası, 28 nci maddesinin E fıkrası ile 33 ve 53 ncü maddeleri ile 1580, 3465, 4325 ve 5237 sayılı kanunların ve diğer kanunların bu kanuna muhalif hükümleri kaldırılmıştır.

MADDE 24. — Bu kanun neşri tarihinden üç ay sonra mer'iyete girer. Ancak, TEK'in İdare Meclisi Reis ve Azaları ile Umum Müdür ve Muavinlerinin tâyinlerine ait hükümler ile geçici 8 nci maddenin hükümleri kanunun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 25. — Bu kanun hükümlerini icraya Bakanlar Kurulu memurdur.

UDK: 621.316.1

Cenevre'de Yapılan Köy Elektriklendirilmesi Toplantısı

Yazan
Turhan ONUR
Y. Müh. Üler Bankası

Birleşmiş Milletlerin Avrupa Ekonomik Komisyonu İsviçre'nin Cenevre şehrinde eski Cemiyeti Akvam yeni Birleşmiş Milletler Sarayında çalışmaktadır. Komisyona Avrupa'nın 29 devleti azadır.

Avrupa Ekonomik Komisyonu bir çok komiteler şeklinde çalışmaktadır. Bunlardan birisi de Elektrik Enerji Komitesidir.

Elektrik Enerjisi Komitesi, Bütün Avrupa ve Amerika Birleşik Devletlerinde elektrik enerjisi konusundaki gelişmeleri yakinen takip etmek, milletlerin buldukları ve yaptıkları yenilikleri

birbirlerine bildirmek, ekonomik ve teknik konuları müştereken müzakere ve münakaşa, etmek gayesini gütmektedir. Bu gaye ile bir çok iş grupları halinde çalışmaktadır. Merkezde Mr. Sevette'nin başkanlığında bir sekreterlik ile her iş gurubunun başkanı, başkan yardımcısı ve raporörlerden müteşkil bir kadro ile çalışan Elektrik Enerjisi Komitesi, faydalı bir çok neşriyatı ile Avrupa ve Dünya Kalkınmasına hizmet etmektedir.

Elektrik Enerjisi Komitesinin 6. iş grubu olan köy elektrikleştirilmesi gurubu her yıl Ekim ayı içinde toplanmaktadır. Bu yıl 2, 3 ve 4. Ekim